

Tillæg til

Danskbogen til Social- og sundhedselever

Filmanalyse

Af Lisbeth Bjerrum Jensen

Gads Forlag

Overblik

PRÆSENTATION

En sang for Martin er fra 2001, og den er instrueret af Bille August. Hovedrollerne spilles af Sven Wollter (Martin) og Viveka Seldahl (Barbara). Filmen er på svensk.

GENRE

Spillefilmens genre er fiktion, det er et drama (kærlighedsdrama), og filmen er realistisk.

RESUMÉ

Filmen handler om komponisten Martin Fischer og violinisten Barbara Hartmann, der mødes sent i livet ved opsætningen af et af hans værker. De bliver stormende forelskede. De gifter sig og lover aldrig at lyve for hinanden og aldrig at forlade hinanden. Kort efter kommer de første tegn på, at Martin ikke er rask. Han får konstateret Alzheimers demens. Filmen følger sygdommens udvikling, og hvordan den slider på Martin og hans nærmeste – især Barbara. Historien slutter med, at Martin ligger på et plejehjem, døende og uden at kunne kommunikere. Barbara må give slip på ham.

Forståelse af filmen

PLOT

Sætter man *En sang for Martin* ind i berettermodellen, er filmens anslag den første scene: Symfoniorkestret, hvor Barbara Hartmann spiller førsteviolin, og komponisten og dirigenten Martin Fischer øver til en koncert. Barbara og Martin taler sammen i pausen, fordi Barbara har fundet en fejl i noderne.

Derefter præsenteres personerne. Martin er blot i byen på grund af koncerten, og Barbara følger ham til hans hotel efter en af prøverne. Vi finder ud af, at såvel Martin som Barbara er gift og har voksne børn. De flirter, og efter koncerten tager Barbara med tilbage til hotellet, hvor hun fortæller, at hun elsker ham.

Dernæst kommer uddybningen: Martin og Barbara bliver skilt fra deres ægtefæller, og handlingen springer frem til, at de tager på bryllupsrejse i Marokko. Her kommer deres store forelskelse for alvor til udfoldelse. Hjemme igen har Martin travlt med at komponere musik til en stor koncert, da de første tegn på hans sygdom viser sig. Han bytter om på navne, og en morgen, hvor han barberer sig, forsvinder verden pludselig omkring ham. Kortvarigt kan han ikke genkende sit hus, men han kan godt huske Barbara. Lægen mener, at det er stress.

Point of no return er den scene, hvor Martins koncert skal opføres. Martin dirigerer koncerten, men pludselig foran orkestret, publikum og live-tv går han i stå og glemmer, hvad han er i gang med. Senere på hospitalet får han diagnosen Alzheimers demens.

Filmens konfliktoptrapning er beskrivelsen af sygdommens udvikling. Martin og Barbara rejser til Marokko igen, og denne rejse er en parallel til deres bryllupsrejse. Denne gang er det dog ikke lykke, der præger parret, men angst, forvirring og afmagt.

Martin forsøger at skrive en opera, men han er ikke i stand til det. Hans forhold til Barbara bliver hele tiden sværere. Ved sin fødselsdagsfest på en pæn restaurant tager han fejl af toilettet og en stor potteplante og tisser til de øvrige gæsters forfærdelse i planten. Da familien prøver at få ham til at holde op, bliver han meget aggressiv. Lægen bliver tilkaldt, og han indlægger Martin. Herefter må Barbara forsøge at give slip på Martin, der mere og mere forsvinder ind i sig selv.

Konflikterne løses ikke, men der er alligevel en slags forløsning, da Barbara siger farvel til Martin og siger ja til at spille første violin igen, en stilling, som hun ellers havde takket nej til.

I filmens udtoning ser vi hende spille Martins musik igen. Det er Martin, der dirigerer, datteren Elisabeth, der spiller solo, og scenen bliver derved drømmeagtig – sådan kunne det have været, hvis Martin ikke var blevet syg.

PERSONER

Filmens to hovedpersoner er Martin og Barbara.

Martin er en berømt komponist, en mand med stor stolthed og en livsglæde, der beskrives i kærligheden til Barbara, til hans datter Elisabeth, sønnen Erik og den øvrige familie, hans gode ven og manager Biederman og til musikken. Gennem filmen ser vi, hvordan alt dette ødelægges, hans personlighed forandres, hans forhold til andre mennesker smuldrer, og værdigheden forsvinder.

Barbara er en intelligent, selvstændig kvinde og en dygtig musiker. Hun elsker Martin, men filmen følger, hvordan hendes forhold til Martin ødelægges af hans sygdom. Hun er dybt fascineret af Martin og hans musik, og som hun selv siger, så dør musikken for hende, da Martin holder op med at komponere og langsomt forsvinder fra hende. Det er hårdt at passe en dement ægtefælle: hårdt at den, man elsker, forsvinder, hårdt at klare den ene pinlige episode efter den anden, hårdt at vaske ham efter et uheld i sengen, hårdt at klare hans aggressivitet, der også går ud over hende. Det går ikke mindst ud over hendes violin, der kommer til at symbolisere hendes karriere og identitet som musiker. Samtidig symboliserer violinen Barbara og Martins fælles passion for musikken, et fællesskab, der også forsvinder. Vi ser, at Barbara som pårørende også forandrer sig – hun bliver overbeskyttende, irriteret og opfarende.

STED, MILJØ OG TID

En sang for Martin foregår i Sverige, i et rigt, kreativt klassisk musikermiljø. Huset, som Barbara og Martin bor i, er smukt beliggende ved vandet et stykke fra en større by.

Filmen foregår i nutiden, og handlingen strækker sig over omkring fem år, fra Martin og Barbara mødes og gifter sig, over at sygdommen udvikles, og til Martin er død. Filmen er kronologisk uden flashback eller tilbageblik.

FILMISKE VIRKEMIDLER

Lydsporet til filmen er præget af Martins musik, der anslår stemningen gennem hele filmen, med temaer der gentages, og som binder scener og handling sammen. Også på andre måder er musikken vigtig, som fx den traditionelle folkemusik, som Barbara og Martin danser til på deres bryllupsrejse. De samme toner høres senere i filmen, da Barbara løber ned ad hoteltrappen for at finde Martin, der er forsvundet, og tonerne antyder dermed, hvor hun vil finde ham. I de to scener, hvor verden forsvinder omkring Martin – da han barberer sig, og da han dirigerer sin store koncert – er musikken erstattet af en svag, maskinagtig summetone. I samme scener cirkler kameraet omkring Martin, begge dele er med til at understrege fornemmelsen af angst og forvirring.

Tempoet i filmen er roligt og fortællende, uden hurtige klip eller håndholdt kamera. Ofte zoomer kameraet helt ind på noget, der har betydning: uret, blodtryksmåleren eller personernes ansigter. Filmens billeder har blødt lys, de er varme og indbydende, og det bliver en kontrast til filmens dystre tema.

Et andet filmisk virkemiddel er filmens gentagelser og modsætninger. Vi følger parret på bryllupsrejse, mens de er raske og lykkelige, senere følger vi dem på en lignende rejse til det samme sted, hvor alting kommer til at stå i skarp kontrast til første gang. Det første restaurantbesøg er en bryllupsmiddag med dans og positiv opmærksomhed fra tjenerne, mens det andet restaurantbesøg samme sted er Martin, der sidder i restauranten, forvirret og uden bukser på, mens tjeneren råber og truer. Der er også en stærk modsætning mellem de to scener med operaen Tryllefløjten. I den ene analyserer Martin operaen ved en middag, og han viser her sin store viden om musik. I den anden ser han som syg samme opera, og han og Barbara må forlade teatret, efter at Martin højlydt har sunget med og bidt Barbara i hånden, da hun i afmagt forsøger at holde ham for munden.

Mange ting i filmen er symbolske. Fx går Martin hver dag hen og ser på uret på væggen for at holde styr på tiden. Da Martin indlægges, sætter Barbara uret i stå. Det er en tradition, at man sætter ure i stå, når nogen dør, og måske viser det, at den Martin, Barbara elskede, nu er død. Barbara sætter uret i gang igen, da hun siger ja til jobbet som førsteviolinist – da livet igen begynder for hende.

HVAD FORTÆLLER FILMEN?

Temaet i filmen er sygdommen Alzheimers demens, og filmen fokuserer på, hvordan det er at være pårørende til en demensramt. Den understreger, hvordan personlighed, forhold til andre mennesker og ikke mindst værdighed smuldrer, og hvordan de pårørende føler afmagt, smerte, skamfuldhed, vrede og stor sorg.

Brug af filmen

VURDERING

Jeg synes, det er en god film, fordi den realistisk beskriver sygdomsforløbet for en Alzheimerpatient og de pårørende.

Jeg tror, at instruktørens hensigt har været at tale til publikums følelser og at få tilskueren til næsten at føle, hvordan Barbara har det: Da Martin tisser i potteplanten, er det så forfærdeligt pinligt, at man som tilskuer næsten krummer tæer. Da han smadrer hendes violin, føler tilskueren vrede, og da hun sidder helt sammenkrøbet om natten og græder i haven, føler tilskueren sorg. På den måde virker filmen efter hensigten.

Det er samtidig en film, der ikke kun hengiver sig til sygdom og sorg, men som også er smuk og livsbekræftende med flot musik, smuk natur og beskrivelse af kærlighed mellem mennesker. Filmen bliver på den måde ikke kun dystert, men også håbeful.

PERSPEKTIVERING

Det er hårdt at være pårørende til en demensramt – som vi også kan se det i artiklen "Flemming er rejst væk", som er analyseret her på hjemmesiden. I artiklen får vi at vide, at pårørende ofte rammes af sorg, afsky og fortvivelse, irritation og vrede, skam, skyld, stress og depression. Det passer også på, hvordan Barbara i En sang for Martin reagerer gennem filmen. I artiklen interviewes Heike Dedenroth, der er ægtefælle til en dement mand, og det, hun siger i artiklen, passer også på Barbaras situation. Fx siger Heike Dedenroth: "Til sidst følte jeg det, som om jeg levede i et åbent fængsel. Jeg kunne ikke gå nogen steder uden ham. Jeg kunne aldrig være alene. Selv når jeg gik på toiletet, gik han med. Jeg skulle være der for ham 24 timer i døgnet."

Som social- og sundhedsmedarbejder møder man pårørende, der kæmper eller har kæmpet med en situation som Barbaras eller Heikes, og En sang for Martin kan være med til at give en forståelse for dem, som man kan bruge i arbejdet med at støtte disse mennesker